

Fortsettelse NUH- utredning

Del 2

Kommentarer ved Per H Midtgaard

1. 1

Barnevernsinstitusjonene i historisk lys:

Sitat: Utvalget har tatt for seg grunntrekkene i barneverninstitusjonens historiske utvikling frem til 1980. Her er det trukket linjer tilbake til middelalderen, da opprettelsen av de første barnehjem i Europa fant sted, og det er gitt en beskrivelse av hvordan et differensiert institusjonssystem som skilte mellom ulike kategorier av nødlidende barn, etter hvert vokste frem. Deretter rettes søkelyset mot de norske private institusjonstiltakene på 1800 tallet, barnehjemmene og oppdragelsesanstaltene, som skulle bli forløperne til 1900 - tallets barnevernsinstitusjoner. I epoken mellom vergerådslovenes innføring i 1900 og barnevernslovens innføring i 1954 (vedtatt i 1953) skulle barnehjem og skolehjem bli de viktigste institusjonene for plassering av vanskeligstilte barn. Flere ganger i denne perioden ble det reist sterk kritikk mot disse institusjonene. De hadde trange vilkår med hensyn til økonomi og personell. Epoken etter barnevernslovens innføring i 1954 frem til 1980 var i starten preget av optimisme og nye faglige perspektiver, men etter hvert skulle konflikter og kritikk dominere bildet, særlig knyttet til spesialskolene for barn og ungdom med tilknytningsvansker og til verneskolene.

Et viktig trekk ved barnevernsinstitusjonene er den defensive rollen de har inntatt, selv om de har stått overfor krevende samfunnsoppgaver. Dette er uttrykk for at de befant seg inneklemt mellom myndighetenes passivitet i oppfølgingen av lov – og regelverket og et stadig kritisk lys som ble rettet mot dem fra ulike samfunnsaktører. Det siste gjelder ikke minst en årvåken presse, som i mange tilfeller har stått frem som talerør for barna og fungert som en institusjonskritisk kraft.

I slike sammenhenger har myndighetenes rolle i stor grad vært preget av forsøk på å tilsløre eller skjule det som har blitt fremlagt som kritikkverdige forhold. I liten grad har vi sett at styresmaktene har maktet å møte kritikken på en konstruktiv måte ved å initiere de prosessene som kunne medføre forbedringer.

Derimot har vi flere ganger sett, når kritikken har latt seg tilbakevise ved at sakkyndige vurderinger har kommet inn i bildet, at svaret på kritikken har bestått i å legge ned de enkeltinstitusjonene som har sittet på anklagebenken. Det gjelder flere barnehjem, men i særlig grad spesialskolene. Sitat slutt:

Kommentar:

Som det vil fremgå av innledningen til dette avsnittet har utvalget bare så vidt berørt den historiske utvikling barnebehandling (misshandling) har utviklet seg til. Hva som skjuler seg bak middelalderens murer, kan en bare fantasere om. Men det tør vel være hevet over tvil, at med den kjennskap vi har til nåtidens behandling av barn, vil vel middelalderen neppe stå tilbake i så måte.

Misshandling av uskyldige barn ser ut til å ha forfulgt menneskeheten gjennom alle tider. Hvorfor? Hva er det som får både vesten og østens samfunnssystemer til å misshandle sine barn. Gi dem livsvarige men, piske og plage dem, torturere dem til blods, endog ta deres liv. Voldta og skjende dem for livet. Hvor skal vi søke etter svaret til dette barbariet.

Man skulle tro at når fedrelandet omsider tok tak i dette uvesenet, så var det vel å forvente at det skulle kunne avstedkomme en radikal forbedring for disse barna. Innføring av barnevernsloven i 1954 og frem til 1980 var preget av optimisme og faglige perspektiver. Her skulle det ryddes opp! Men slik skulle det ikke gå. Ved å lese utvalgets klare historiske utvikling av barnevernssaken, hersker det ingen tvil lenger. Skampletten på våre ansvarlige myndigheter for misshandling av barn er både stor og godt synlig.

1. 2 **Redningen:**

Sitat: Tiltross for kritikk og ulike vanskeligheter er det hevet over tvil at plassering i barnehjem var redningen for mange barn. Det er viktig å slå fast at mange barnehjem fungerte som gode erstatningshjem., og at mange institusjonsbestyrere og ansatte fremstår som oppofrende mennesker som brukte tid og krefter langt utover det som kunne forventes. Sitat slutt:

1. 3 **Metode:**

Disse to punktene kan med fordel sees i sammenheng:

Sitat: Kartleggingen (i utredningen) bygger på tre hovedkilder: For det første arkivmateriale- i det vesentlige fra Riksarkivet og Sosialdepartementets arkiv. Dernest selvbiografiske opplysninger fra tidligere barnehjemsbarn og spesialskoleelever. For det tredje norsk og utenlandsk forskning.

Det knytter seg begrensninger til alle disse tre kildene i lys av utredningens formål. Her kan det særlig pekes på at selv om arkivmaterialet har vært av grunnleggende betydning for denne utredningen, så har det vesentlige mangler, dels som følge av dårlige arkivrutiner, men også en konsekvens av at opplysningene har blitt slettet. Sitat slutt.

Kommentar:

Jeg er ikke et øyeblikk i tvil om at en skal være varsom så en ikke slår barnet ut med badevannet. Det er bare så synd at disse barnehjemmene hører vi ingen ting om. Det kunne vært ønskelig om myndighetene kunne legge frem opplysninger som viste at det var barnehjem som gjorde en prisverdig innsats til beste for sine barnehjemsbarn. Men også her har myndighetene sviktet fullstendig sitt ansvar. Grunnet for denne selektering av de gode og dårlige barnehjem, ville en kunne finne i de pålagte rapporter som skulle danne basis for barnas sikkerhet. Alt ser ut til å gå galt for disse ulykkelige barna.

Når det gjelder punktet 1. 3 viser det seg igjen at vi står overfor en ufattelig og uansvarsvarlige behandling av viktige og lovfestede

arkivrutiner. Hvem kan ha gitt tillatelse til å makulere offentlige dokumenter. Få de fjernet fra et arkiv, hvor ansvaret ligger hos norske myndigheter. Det må da ringe noen klokker hos hver og en. Noen av dagens politikere må da kunne gripe fatt i disse kriminelle handlinger og sørge for at eventuelle gjenlevende involverte personer blir dratt til ansvar for sine gjerninger. Jeg tillater meg å rette en henstilling til justisminister Knut Storberget at det nå er på tide å få rensket opp i denne gamle uverdigheten. Det har gått både vinter og vår og en rekke regjeringer med, uten at noe blir gjort.

1.9.1 **Straffetradisjonen:**

Sitat; For å forstå noe av bakgrunnen for fysiske overgrep kunne skje, må en ta i betraktning den straffetradisjon vi står i, der ulike former for krenkelser har inngått i den pedagogiske praksis både i hjem og skole. Fra 1700 tallet møter vi en straffepedagogisk tradisjon som har gjort det legitimt å påføre barn ubehag og smerte, både fysisk og psykisk, med det formål å oppnå oppdragelses- og læringskonsekvenser. Med folkeskoleloven av 1936 ble det innført forbud mot bruk av korporlig straff i skolen.

”Dette ble ikke gjort gjeldende for de daværende skolehjemmene”. Utvalgets arkivmateriale viser også at det ved skolehjemmene /spesialskolene fantes et stort register av mer eller mindre finurlige sanksjonsmetoder som sto til rådighet for de ansatte, og som derved skapte en uoversiktlig og utrygg situasjon for barna. Selv om det ble totalforbud mot fysisk refselse i barneinstitusjoner etter spesialskoleloven av 1953, hang straffepraksisen ved (fortsatte) til langt opp på 60. tallet.

Et holdepunkt for å forstå forventninger og forhold i barnehjemmene har en i foreldrelovgivningen. Barnehjemmene ble vurdert som familielignende institusjoner, og langt på vei finner vi her en legitimering av korporlig straff som ledd i oppdragelsen. Først i 1972 kom det et lovforbud mot fysisk avstraffelse av egne barn. På de fleste barnhjem var underskuddet på personale så stort at det kunne ligge til rette for at ansatte i hjelpeøsthet kunne utøve handlinger som normalt vil være utenkelig for dem. Faktorer knyttet både til lang straffetradisjon, til enkeltpersoner, og til vanskelige situasjoner, kunne således til sammen føre til ulike former for fysiske overgrep. Sitat slutt:

Kommentar:

Innledningen til dette punktet om de straffereaksjoner som ble anvendt i så vel hjem som skole, kan nok være riktig. Men det som ikke kan være relevant i utredningen er sammenligningen helt tilbake til 1700 tallet. Jeg tror at den sammenligningen vil dog måtte bli urealistisk. Det skal imidlertid ikke stikkes under stol at selv i min barndoms og ungdomstid vanket det mang et slag på blanke messingen, noe vi var klar over, dersom vi hadde gjort noe galt. Men eksekutøren var alltid mor eller far.

Vi ser at allerede i 1936, da vi fikk folkeskoleloven, ble det innført forbud mot fysisk straff i skolen. Men dette galt ikke barneinstitusjonene, der kunne de fort sette sin tilvante og lange avstraffelsestradisjon, det var, som vi har sett, ingen som verken kontrollerte eller skrev rapporter om tilstanden i barnehjemmene. Igjen svikter de som var pålagt ansvaret,

Utredningen gjør et forsøk på å finne plausible forklaringer på at denne tragiske saken har en mulig årsak i blant annet personalmangel, dårlige arbeidsforhold og dårlig betaling. Det antydes at helsepersonell som utsettes for ekstreme påkjenninger over tid, vil kunne utføre handlinger de normalt ikke ville ha stått for. Dette er i og for seg kjente fenomener, selv i dagens helseomsorg.

Man viser til forendrelovgivningen hvor det antydes at den kan gi et vist holdepunkt for forståelsen av forholdene ved barnehjemmene, og de forventninger som var knyttet til dem. Her ble det faktisk skissert en utrolig tese om at barnehjemmene var å betraktes som ”**familielignende institusjoner**”, og således ble det gitt en form for stilltiende legitimering om korpelig avstraffing som ledd i opplæring og oppdragelse, til tross for at allerede i 1936 fikk vi forbud mot korpelig avstraffelse av barn.

Men uansett hvor mange tilsynelatende menneskelige årsaker til disse tilstander, man kommer opp med, er det på ingen måte akseptabelt å misshandle barn.

Sitat: Hukommelsesforskning har konkludert med at en i stor grad kan feste lit til retrospektive (tilbakeskuende) rapporter om overgrep. Folk som har blitt utsatt for traumatiske opplevelser, husker disse hendelsene både godt og lenge. Det er derfor lite sannsynlig at de som forteller om overgrep, fabrikkerer historier. Det er mer sannsynlig at mange av dem som var offer, ikke gir seg til kjenne. Vi kan regne med at 95 % av dem som har vært utsatt for alvorlige overgrep, forteller en troverdig historie. Sitat slutt.

Kommentar:

Troverdighet kan i mange tilfeller være direkte avgjørende for en sak. I vårt rettssystem vil troverdighet være helt grunnleggende om det gjelder en tiltalt eller et vitne. Når det gjelder hukommelse, så stilles det tildels samme strenge krav til etterrettelighet. ”Jeg husker det som det var i går”.

”Det har brent seg fast i mitt sinn”. ”Noe jeg aldri vil kunne glemme”. Slik kunne det ramses opp tilsvarende bekreftelser på at hukommelse nesten alltid vil være troverdig. Utredningen konkluderer da også med at hele 95 % av beretningen om overgrep er troverdige.

1. 7 **Hvem barna var:**

Sitat: I mandatperioden var det til enhver tid mellom 1500 og 1900 barn i barnehjem. I samme periode var det ca. 400 elever i skolehjem/spesialskoler for barn og ungdom med tilpassningsvansker/verneskoler. Det foreligger ikke nøyaktige opplysninger om antall barnehjem før 1960. I 1960 årene varierte antallet fra 134 til 157, for så å synke til 89 i 1975 og 60 i 1980. Antall skolehjem/spesialskoler varierte fra 8 til 14.

Tidlig i mandatperioden var mangel på forsørgere en hyppig plasseringsgrunn for så å endre seg til i hovedsak å være oppvekst under skadelige forhold. Barn og unge ble vanligvis plassert i spesialskoler p.g.a en problematisk oppvekstsituasjon kombinert med rapporterte tilpassningsvansker i skole og samfunn. Begrunnelsen for bortplassering på skolehjem/spesialskoler var til

en viss grad kjønnsespesifikk. For jenter handlet det om usedelig oppførsel, og for gutter handlet det ofte om småkriminell virksomhet. Mange av barn og unge hadde lange institusjonskarrierer bak seg. Veien kunne gå fra barnhjem til spesialskole. Sitat slutt.

Kommentar:

Igjen står vi overfor dette grunnleggende fenomenet: ”anslår”, ”antas”, Det foreligger ikke opplysninger om hvor mange barnehjem man hadde før etter 1960. Hva med de 7 år fra 1953”? Lov om barnevern” ble vedtatt. Hvor er rapportene som det ble pålagt nemndene og direktørene å gi til enhver tid, og påse at det ikke foregikk overgrep mot barn. Også dette avsnitte i utredningen føyer seg godt inn i rekken av tilfeldigheter og viser med all tydelighet en total mangel på ansvar og styring fra myndighetenes side.

For alle som kommer i berøring med denne saken, må bli lamslått av en total mangel på samfunnsansvar for de selvpålagte sikringsopplegg og kontrollerende sikring av barns rettigheter. Ingen ting av disse foranstaltninger er etterlevd, tvert i mot.

Pikene ble betraktet som ”usedelige”, som grunn til plassering. Skal tro hvem som hadde kommet frem til en slik konklusjon? Gutter ble plassert p.g.a. småkriminelle handlinger. Mer skulle det ikke til den gang. Nok til at livet var for alltid besejlet. Tros all elende så viser det seg at tallet på barnehjem og spesialskoler synker betydelig i 1980 årene.

Redaktørens (sfm.no) anmerkning:

I kommentaren ovenfor er det essensielt å tillegge at selv barn og ungdom uten en flekk på sitt rulleblad, kunne havne på barnehjem. Det var flere slike barn plassert på blant annet Bergen Guttehjem. Undertegnede var ett av dem. Etter oppholdet ble derimot flere kriminelle.

Noen av barna ble også alkoholikere og andre narkotikamisbrukere. Mange klarte tross store lidelser og helseplager for resten av livet, å stifte egen familie, skaffe seg både jobb, hus og hjem uten den minste form for hjelp fra dem

som hadde ødelagt hele barne- og ungdomstiden deres. Bare så dette også er nevnt.

1.9.2 **Ressurser:**

Sitat: Mangelen på personale med adekvat kompetanse , sammensetningen av barn og unge, mangelfullt utstyr, økonomiske vanskeligheter , overbelegg i institusjonene og mangelfullt tilsyn fremtrer som en vesentlig bakgrunn for at omsorgssvikt og overgrep kunne skje. Både barnehjemmene og skolehjemmene/spesialskolene kunne lide under ressursknapphet og underbemanning, men mangelen synes å ha vært størst i barnhjemmene. Da ”kallsbevisstheten ” (sannsynligvis den kristne tro satt på prøve), ble skjøvet i bakgrunnen, ble det vanskelig å få noen til å gå inn i et krevende og forpliktende arbeid i barnehjemmene. Det var lange arbeidsdager, dårlig bemanning og dårlig betaling

Spesialskolene for barn og ungdom med tilpasningsvansker, og vernet skolene, var institusjoner preget av vedvarende uløste systemproblemer. Noen generelle kjennetegn var her ressurs – og kompetanseunderskudd, organisatoriske og pedagogiske problemer, hyppige feilplasseringer og overbelegg. Elevene i spesialskolene var en svært uensartet gruppe. Dette gjorde det pedagogiske arbeidet vanskelig. Disse problemene var størst tidlig i mandatperioden. Tidlig på 1950 tallet fikk man Bjerketun og Foldin vernet skoler, som skulle avlaste systemet, men disse institusjonene ble ikke fulgt opp med kompetanse og ressurser, og systemet kollapset tidlig på 60 tallet. Sitat slutt:

Kommentarer:

Jeg har tidligere nevnt dette med nesten permanent mangel på så vel bemanning, bevilling og oppfølging sosialt. Ikke minst er den fatale mangel på kompetanse dette barneverns- systemet var tuftet på. Ingen ting av de intensjoner man forsøkte å legge til rette med, for sikring av barna, har blitt oppfylt.

En kommer ikke urten om, den kjensgjerning, at det ofte lå rent religiøse aspekter tilknyttet disse barneskolene. Kristendommen forneker seg ikke på dette feltet heller. Hva man skal lagge i dette

begrepet "Kallsbevistheten" som det henvises til i utredningen, er jeg noe usikker på. Et "kall" er vel i vanlig forstand et tegn på at den som mottar dette, skal utføre en viss god gjerning til beste for menneskeheten.

Det kan godt være mulig at mange har følt seg kallet, men som bekjent er de få utvalgte. Intensjonene var sikkert de aller beste, inntil man så hvordan dette barnehjemssystemet fungerte, da trakk man seg. Dette elendet som barnehjemmene representerte, ville de ikke inn i. De var selvfølgelig respekterte og rettferdige mennesker, som betakket seg.

Her må det være nærliggende å kunne anta at resultatet av denne totale mangel på redelige og gode kompetente, og ikke minst, ansvarsfulle ledere og medarbeider, la veien åpen for perverse individer.

Forsettes: